

نهیضت عاشورا در آئینه شعر آئینی/ واقعه عاشورا الهام بخش شاعران بزرگ ایرانی

آموزه ها و وقایع دینی در همه جهات فکری و عملی مسلمانان تأثیری عمیق داشته و حوزه ادبیات و شعر نیز از این تأثیر مستثنی نبوده و ظهور شعر آئینی نمود ...

خبرگزاری مهر: آموزه ها و وقایع دینی در همه جهات فکری و عملی مسلمانان تأثیری عمیق داشته و حوزه ادبیات و شعر نیز از این تأثیر مستثنی نبوده و ظهور شعر آئینی نمود ملموس آن بوده است که در این میان شعر عاشورا جایگاهی والا دارد. به گزارش خبرنگار مهر، بخش اعظمی از ادبیات فارسی ایران زمین موضوعات آئینی را دست مایه پرداخت خود به موضوعات مختلف قرار داده اند و شاعران و نویسندگان بیشماری برای بیان عوالم و عواطف و احساسات درونی خود دست به دامان شعر آئینی و منابع عظیم آن شده اند و بی هیچ تردیدی یکی از عظیم ترین منابع این گونه از شعر و ادبیات، واقعه عظیم عاشورا بوده که همانند تمام عرصه های هنر، بر شعر نیز تأثیری شگرف داشته است و در تاریخ بشری کمتر شخصیتی را می توان یافت که همانند سید و سالار شهیدان در مدح و سنایش شعر سروده شده باشد.

یکی از مهمترین دلایل تأثیر نهضت عاشورا بر ادبیات و بویژه شعر آئینی را می توان تأکید ائمه معصومین پس از امام حسین (ع) برای سوگواری و زنده نگهداشتن این واقعه خونین مسلمانان دانست تا آنجا که در روایتی به نقل از امام صادق (ع) چنین آمده است که "هر کسی شعری برای حسین بن علی (ع) بگوید و پنجاه نفر را بگیراند، بهشت او راست و هر کسی شعری برای حسین (ع) انشاد کند و بگیرد و بگیراند و یا خود را غمگین نشان دهد، بهشت از آن اوست" و همین تأکیدات موجب ظهور شعرایی چون فرخی، محمد فضولی، محتشم کاشانی و بسیاری از شاعران معاصر و مدح سرایی های بسیار در وصف عاشورا شده است.

واقعه عاشورا الهام بخش شاعران بزرگی بوده است

یکی از شعرا و پژوهشگران تاریخ ادبیات در آذربایجان شرقی در مورد تاریخ ظهور شعر عاشورا در ادبیات آئینی می گوید: هنگامی که برای بررسی ظهور واقعه عاشورا به حافظه تاریخ رجوع می کنیم، سرآغاز این حضور را در اشعار کسائی مروزی از شعرای قرن چهارم هجری می یابیم در حالی که ولادت، حیات، پیام و شهادت امام حسین (ع) همگی در قرن اول هجری رخ داده است که دلیل آن فضای خفقانی بوده که خلفای جابر بنی امیه بوجود آورده بودند.

شهودی در ادامه تصریح کرد: تا قرن چهارم هجری و تا سقوط امویان، خلفای این حکومت اجازه پرداختن به موضوع عاشورا را به شعرا و ادبا نمی دادند ولی با روی کار آمدن سلسله آل بویه در قرن چهارم، زمینه برای مدیحه سرایی در باب واقعه عاشورا مساعد شد و شاعران در قالب شعر آئینی به وصف مصائب خاندان پیامبر در واقعه کربلا پرداختند که در این میان اولین مرثیه های سروده شده در مدح امام حسین (ع) به کسائی مروزی از شعرای قرن چهارم نسبت داده می شود.

وی با اشاره به تأثیر حکومت صفویان بر گسترش شعر عاشورا اظهار داشت: هنگامی که حکومت صفوی در قرن یازدهم هجری شکل گرفت و شیعه به عنوان مذهب رسمی ایران اعلام شد، روند پرداخت به واقعه عاشورا در شعر شکل جدیدی به خود گرفت و شاعری چون محتشم کاشانی با آن ترکیب بند معروف "باز این چه شورش است" جان تازه ای به شعر عاشورا بخشیدند و در این میان شاعران آذری چون محمد تقی حجة الاسلام معروف به نیر تبریزی از شعرای قرن دوازدهم آثار گرانبهایی از خود بر جای گذاشته اند تا آنجا که برخی وی را حافظ شعر عاشورایی لقب داده اند.

این شاعر و پژوهشگر ادبیات در مورد شعر جایگاه عاشورا در ادبیات ترکی و آذری نیز گفت: در قیاس ادبیات و اشعار ترکی و فارسی از لحاظ حجم، به خوبی می توان دریافت که غنای ادبیات ترکی از مفاهیم عاشورا به مراتب بیشتر از اشعار فارسی است و یکی از دلایل آن را می توان ساختار مناسب و منعطف زبان آذری برای سرودن چنین اشعاری عنوان کرد که یکی از بارزترین نمونه های آن اشعار محمد فضولی در رسای سالار شهیدان است و در دوران معاصر نیز بیش از 50 شاعر آذری در اشعار خود به

واقعه عاشورا پرداخته اند.

واقعه عاشورا از ابعادی چون ایثار، شهادت، اسارت و حماسه قابل پرداخت است

استاد دانشگاه و حوزه نیز در خصوص غنای شعر آئینی عاشورا عنوان کرد: عاشورا یکی از غنی ترین منابع شیعی است و می توان از ابعادی چون ایثار، شهادت، اسارت و حماسه به آن پرداخت و همین یکی از دلایل بالا بودن تعداد آثار و اشعار مرتبط با این واقعه است و شعرا در عرصه های مختلف از آن الهام گرفته اند تا آنجا که اثرات آنرا حتی بر شعر انقلاب اسلامی نیز می توان درک کرد.

حجت الاسلام علی نظری به جایگاه اشعار عاشورایی در مداحی اهل بیت (ع) گفت: در قرن معاصر ارتباط میان مداحان اهل بیت و شعرا یکی از مهمترین عوامل اشاعه نهضت عاشورا از طریق شعر آئینی بوده است و شاعرانی آذری زبان چون حسینی ها، دل خون ها، دل ریش ها، ذهنی زاده ها و بسیاری دیگر تاثیر بسزایی در غنای اشعار آذری و ترکی به لحاظ پرداخت به فرهنگ و نهضت عاشورا داشته اند.

این کارشناس مسایل دینی در ادامه خاطرنشان کرد: متناسفانه در سال های اخیر، شعر عاشورا نیز مانند سایر حوزه های مرتبط با این واقعه مورد تحریف و تهدید قرار گرفته و با ورود آهنگ های نامتناسب با فرهنگ عاشورا و حتی گاه مبتذل، شاهد تاثیر این آهنگ ها و ریتم ها حتی بر محتوای شعر عاشورا نیز هستیم و بر خلاف گذشته که شعرا سعی در بیان آموزه های عاشورا با ابزار شعر داشتند، اکنون چندان دقتی در این مسایل صورت نمی گیرد و شعر عاشورایی گاه به جای تبیین مسایلی چون عزت و ذلت و غیرت دینی، در گرداب مسایل ظاهری و گاه خرافی و غیر واقع گرفتار می شود.

وی با اشاره به لزوم مقابله با برخی بدعت ها بنام ابتکار و نوآوری در عذارای حسینی و به تبع آن شعر عاشورا تصریح کرد: با توجه به بالا رفتن سطح آگاهی های مردم می طلبد که شعرا نیز اشعاری متناسب با این سطح آگاهی سروده و با الگو برداری از تجربه های موفق آهنگ و اشعار سریال هایی چون امام علی (ع) و یا تنهاترین سردار، از ظرفیت های موجود در این حوزه برای اشاعه هرچه بیشتر فرهنگ عاشورا بهره بهینه ببرند.

نظری در ادامه افزود: با این وجود بنظر می رسد در این حوزه غفلت هایی صورت گرفته و می توانستیم با استفاده از موسیقی دانان متعهد کشور نسبت به خلق آثاری بروز اقدام کنیم که این موضوع می توانست هم موجب ارتقای سطح محتوایی اشعار عاشورایی شده و نیز از رواج برخی اشعار و آهنگ های نامتناسب با فضای محرم و نهضت عاشورا جلوگیری کرد.

لزوم آسیب شناسی شعر عاشورا

با توجه به تاریخ غنی اشعار آئینی و بویژه شعر عاشورا، آسیب شناسی فضای فعلی حاکم بر این حوزه به منظور تداوم مسیر درخشان و ارزشی آن ضروری بنظر می رسد هر چند که سایر حوزه های مرتبط با واقعه عاشورا و مراسم ایام محرم نیز نیازمند چنین آسیب شناسی است، چرا که همان قومی که روزگاری سر بریده قرآن ناطق را بر نیزه ها زدند، دوام و بقای منحوس امروز خود را نیز در تحریف و نابودی فرهنگ ناب نهضت عاشورا می بینند و تیغ های خود را برای بریدن رئوس این فرهنگ، از شعر و ادبیات عاشورا گرفته تا مراسم سوگواری حسینی، از رو بسته اند.

فعالیت دومین سال فعالیت انجمن شعر اهل بیت(ع) در اداره کل تبلیغات اسلامی آذربایجان شرقی بارقه از امید به آینده در زمینه ایجاد شعر عاشورایی و آئینی زنده کرده که نیاز به توجه بیشتر اهالی فرهنگ و ادب و مسئولین را می طلبد.

گزارش از: حسن عبداللهی